

Pierre Drieu la Rochelle v sychravé Paříži...

Pierre Drieu La Rochelle o únorových dnech čtyřiatřicátého... svědectví třetí a poslední

„Vy nechápete, co se děje. Tenhle národ není mrtvej, jak jsme si všichni mysleli, probral se z apatie. Opustil sice vesnice a kostely a nechal se nacpat do fabrik, kanceláří a kin, ale hrdá krev v něm tak docela nevyschla. Jakmile zlodějna a vyděračství přesáhnou určitou mez, nemůže odolat mocnému volání Erínyí. Což proběhlo v ulicích. Teď přišel váš čas, teď vy, mužové politiky, musíte ven, aby vás postavili do čela. Vypadnout z kuolárů. Vůdci se musejí spojit, tak jako se spojily oddíly. Poněvadž ty se tam, na náměstí, spojily, Clérenci; viděl jsem komunisty vedle nacionálů. Chybělo málo, aby ta výbušná směs zažehla celou Francii. Chápeš to? Jdi za komunistickou mládeží a ukaž jí společného nepřítele veškerý mládeže: senilní korupční radikalismus.“

Clérence na Gillese, který byl ještě celý pryč z prožitku noci 6. února, pohlédl s údivem, rozpaky i rozhořčením.

„Poprvé po dvaceti letech zas žiju,“ vyhrkl Gilles, když vešel do pracovny, do níž už nikdy vstoupit nehodlal.

„Starý dobré časy, kdy se ještě stavěly barikády, už minuly,“ odvětil suše Clérence, rozvalený v lenošce před svým psacím stolem, na němž bylo všechno pěkně urovnáno, a potáhl ze své (onoho dopoledne již dvacáté) cigarety.

Jeho pracovna se nezměnila, strohá a pohodlná, ovšem takřka bez života. Svazky v policích zůstaly nerozřezány a v kouři cigaret tékaly tytéž neurčité úvahy. Jako v jiných dnech kolem něho bylo několik mladých stoupců. Ti se za šest měsíců vyměnili všichni. Přicházeli, protože je nalákaly neurčité sliby, a rezignovaně odcházeli, protože rozpoznali slabost svou i svého učitele.

Gilles řekl nahlas:

„Když se muž pozvedne a celou svou existenci vloží na misku vah, dosáhne snad toho, oč usiluje. Chytí do jedné sítě Francouzskou akci i komunisty, Vlasteneckou mládež, Ohnivý kříž a řadu dalších. Nechceš to zkusit?“

Zadíval se Clérencovi zpříma do očí. Do chladných očí. Pramen života za nimi už úplně vyschl. A ironický rys kolem úst naznačoval bezmoc. Také ustrnulé tváře kolem stojících prozrazovaly malichernou nerozhodnost a opatrnickou podezřívavost předčasně zestárlých dvacetiletých...

Gilles vztekle pokračoval:

„Tohle jsme od tebe nečekali. Znáš tě od patnácti. Měls ctižádost, hrdost i pohrdání. Chtěls tuhle senilní společnost vzít útokem a rozvrátit jí. Chtěls jí donutit, aby zplodila něco nového. A teď, když se naskýtá příležitost, jediná za celej náš život, příležitost, která potrvá jen čtyřicet hodin, tu sedíš ve svý pracovně uprostřed těchle lidí.“

„Ztratils hlavu,“ procedil Clérence a zhasil cigaretu v popelníku.

Gilles si všiml jeho zažloutlých prstů. Nesnášel závislost na tabáku, jíž sám propadl a která mu celou tuhle stařeckost symbolizovala.

„Ovšem, ztratil, a jsem na to hrdej. Ztratil jsem hlavu a dávám ji na špalek. Skomíral jsem dvacet let, protože jsem nevěděl, kam bych ji složil.“

Clérence se v křesle trochu napřímil jako někdo, kdo už osvědčil dostatek trpělivosti:

„Co navrhuješ?“

„Hned otevři kancelář k náboru do akčních čet. Žádnej manifest, žádnej program, žádná nová strana. Jen akční čty, který se tak i nazvou, Akční čty.“

Ze všech koutů se ozvalo jízlivé pochehtávání...

„A pak?“ zeptal se Clérence laskavě a blahovolně pohodil hlavou jako někdo, kdo je vůči takovým nesmyslům imunní.

„S první postavenou četou něco podnikneš.“

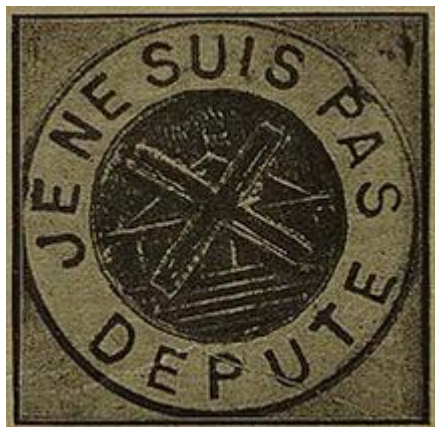
„Co něco?“

„Zaútočíš na Daladiera nebo ho budeš bránit, ale naprosto konkrétníma akcema. Vtrhneš do redakcí levice i pravice, ráz naráz. Toho či onoho dáš doma zmlátit. Ale hlavně se zbavíš rutiny senilních stran, projevů, schůzí, referátů a řečí. A hnedle budeš mít úžasný mocenský uskupení. Přehradu mezi levicí a pravicí se protrhnou jednou provždy a proudy života se rozlijou do všech stran. Copak nevnímáš, jak se život vzdouvá? Je tu, před námi, dá se usměrnit dle libosti, jen je potřeba to udělat hned, za každou cenu.“

Konečně i ostatní projevíli jisté známky vzrušení, asi jako diváci v kině, když začnou rachotit samopaly gangsterů.

Clérenc vstal, jeho trpělivost byla u konce:

„Musím do sněmovny.“

*Dobový odznak hrdosti:
„Nejsem poslanec“*

Gilles se hlasitě rozesmál:

„Nejsmutnější na tom je, žeš mi celý ty roky sloužil jako alibi.“

Clérence sklízel papíry ze stolu; aniž zvedl hlavu, zeptal se uštěpačně:

„A teď?“

„Odteď jdu s každým, kdo svrhne tenhle režim, s kýmkoli a za jakýchkoli podmínek.“

Jeden ze žalostného spolku mladíků se konečně rozhoupal a zpoza páru očních brýlí mu vyklouzlo:

„Pane Gambiere, vy jste fašista.“

Gilles se zadíval na židáčka, jenž vypísl ta osudná slova.

„No a!“ bafnul na něho.

Onoho 7. února běhal Gilles sem a tam. Skoro tělesně cítil, že úžasný nástin sjednocení z náměstí Svornosti se už začíná rozpouštět.

Šel k mužům, které znal, i k těm, co neznal. Všude natrefil na charaktery choulící se jak ten Clérencův. Všude se kmeti, oněmělí překvapením, zděšením a pohoršením, svezli ze svých křesel jak děti, když se stydí a po čtyřech zalézají pod stůl. Mladší se pod stoly vrhali, aby starce ujistili svou naprostou absencí ctižádosti a odvahy. Představte si, že by se nazítrí po 14. červenci 1789 všichni francouzští mladíci, kteří se jednoho dne mohli jmenovat Saint-Just nebo Marceau, vrhali k nohám Ludvíka XVI. s úpěnlivou prosbou, aby je vyučil amatérskému zámečnickění.

S odporem vyslechl, že muži, vystupující jako vůdci vzpoury – , jež však předchozí den učinili všechno pro to, aby své oddíly umírnili – navštívili policejního prefekta, aby vyjádřili své politování nad tím, že se vůbec něco stalo.

Poté, celý sklíčený, zašel do stranických kanceláří. Stovky mladých plných hrdosti a naděje uvěřilo, že zvítězili. Gilles se neodvážil vyvádět je z omylu.

Vydal se i do dělnických čtvrtí. Co asi chystají komunisti? Marně prosil některé pravicové vůdce, aby s nimi začali jednat. Zednářskou diktaturu mohlo definitivně svrhnout jenom spojenství mladých buržujů s mladými dělníky. Zatelefonoval Galantovi, z něhož se stal komunistický funkcionář a s nímž byl už roky znepřátelený. Potutelný hlas mu odpověděl, že uskutečnit revoluci je schopen jen proletariát. A že jeho hodina přijde.

Při chůzi po ulicích si říkal: všechny rozdělené síly jsou už v podstatě připraveny k nevidanému přeskupení. Chybí jedině, pořádný rozmach, *l'élan vital*, co způsobí, že se jednotlivé náběhy a vzmachy propojí.

Vrátil se ke Clérencovi. Byl se svou ženou a jejími přáteli, bezvýznamnými lidmi ze *společnosti*. Požádal ho o rozhovor mezi čtyřma očima.

„Neuvědomuješ si,“ vyhrkl mu do tváře a vzal ho za obě ramena, čemuž se Clérence podivil, neboť Gilles sice někdy používal velice ostrá či drsná slova, ale v pohybech a gestech býval velice rezervovaný, „neuvědomuješ si, že tohle je pro naši generaci jediná šance, jaká už se nikdy nenaskytne! Pro nás, kdo jsme se vrátili z války, i když ne zrovna planoucí, tak přece jenom navždycky spjatý s představou vzrušujícího burcuujícího života – a nic se nedělo. Poněvadž nás bylo jen pár a hned jsme se ztratili v zahnívající mase. Svůj senilní režim nám vnutili raz dva. A s předtuchou svý brzký kapitulace jsme se dali na pití, do blbostí a všech těch hrátek. Jenže nízkost dospěla na hranici možného. Ta Staviského aféra lidem zčistajasna

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

odhalila děsivou mrzkost jejich srdcí. Pecka to byla taková, že se všecko dalo do pohybu. Nejkrajnější pravici i levici to strhlo a hned bylo znát, že se destabilizoval celej režim. Tohle je naše hodina, minuty letěj a určitě se nevrátěj. Ještě včera nebylo možný nic, a zítra zas bude, ale teď...“

Zarazil se. Po celou tu dobu svýma velkýma, štíhlýma rukama třásl Clérencovými rameny. S rozpaky je pustil. Clérence zjevně beznadějně ustrnul ve vlastní setrvačnosti. Gilles tušil, jaká slova mu teď asi jak kyvadlo pendlují hlavou: „Jsem člověk zkušenosti, znám realitu.“ Mýtus neměnnosti.

„Tos nám tu říkal už včera. Ty seš intelektuál. Jeden den děláš politiku a zítra...“

„Dobrá. O ostatních ani o sobě už neřeknu nic, ale chci mluvit o tobě. Jsi jedinej člověk se ctižádostí, kterýho znám. Tím chci říct, že se prostě nechceš stát ministrem jako jinej pošťákem nebo hlídačem v muzeu. Přísahám, že tohle teď je jedinej den tvýho života, kdy svou ctižádost můžeš prokázat. Máš sakra ještě nějakou ctižádost, ne?“

Clérence se konečně dopálil:

„A ty? Ty jí máš? Mezi námi, kdo seš ty? Nikdo. Ve Francii už nemá nikdo ctižádost, protože ji nemá ani Francie. Sám nic nezmůžu. Ty bys rád, abych něco udělal za tebe, protože sám se odjakživa schováváš. To je ovšem zbabělost – a to nic neznamená? Gillesi, ty seš stejnej posera jako já. Sám by sis měl zapsat za uši, cos mi tu říkal. A dej mi pokoj. V týhle zemi se už nic dělat nedá, protože se už nic nedá dělat s námi: to víš stejně dobře jak já.“

„Neblahá loutkohra“ aneb karikatura systému francouzské třetí republiky ještě z doby krátce po jejím vzniku: nahore vládnoucí bankovní kapitál, uprostřed jeho „symbolický analytik“, dole zástupci konzervativní pravice a pokrokové levice. Voliči nepatří k jádru soustavy, obrázek je proto pomíjí.

Gilles se od něho polekaně odtáhl, zhroutil se do lenošky a rozechvěle vykotal:

„Už ani neceknu. Máš pravdu. Promiň mi ten hysterickéj výstup. Jak invertita. Zasloužil bych pár facek. Jsme horší než babky.“

Clérence se zadostiučiněním i úlevou dodal:

„Je to tu jak v Anglii. Společenský i politický prostředí je definitivně vytýčený a ustálený. Tam konzervativci, tady radikálové. Tisk: vyrovnanej na milimetr přesně. I nejmenší exploze

nemožná. A všechny nás to vlastně těší. Svou měšťáckou existenci si užíváme, přímo chorobně. Což platí pro dělníky, buržuje i venkovany, pro chudý i bohatý, inteligentní i hloupý.“

Rozešli se, aniž na sebe pohlédli...

*

Pauline bojovala se smrtí. Večer 7. února přestala najednou vidět a slyšet. Byla už jen schouleným trsem vláken a orgánů. Už neplakala. Frekvence spojující tělo s duší se přerušily. Gilles z toho děsivého průběhu zůstal jak omráčený; stál tu unavený - vyčerpaný. Zatímco byl na cestě sem, ona odsud odcházela: opustila ho právě tak rychle a nečekaně jako on před několika měsíci opustil ji. To tedy zbylo z blaženého okouzlení.

Byla mrtvá. Už umřela. O tom svědčilo nelidské chrčení. Tělo se nakonec poddalo ničivým, rozkladným silám; duše je hotova zanechat pro silnější prožitky krátkého pozemského dobrodružství.

Man Rayův snímek jako by ilustroval, jak se „frekvence spojující tělo s duší“ přerušují: Pauline hyne, trup ještě zůstává,

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

*aby se - neoživovaný - následně
rychle rozložil... Jako Francie třetí
republiky v roce 1940.*

(...)

8. února zůstal u Pauliny... A Francie... Francie skomírala spolu s Paulinou.

Skonala tiše v noci z osmého na devátého. Gilles se znenadání zalkal šílenou, opožděnou a šalebnou láskou. Následující den, za zavřenými okenicemi a před rychlým rozkladem milého děvčete z Alžíru, naslouchal rozdělené Paříži, napůl tichu, napůl povyku a střelbě. Nahoře, u Východního nádraží, ze sebe proletariát vydával poslední revoluční křeče poté, co se buržoazie vyblila z podoby na náměstí Svornosti. Celý život se mu zhroutil v mohutném, mimoděčném stenu.

(...)

Na Paulinině pohřbu si Gilles všiml, jak si ho nečetní přátelé zvědavě prohlížejí - jako kdyby ho předtím nikdy neviděli.

Staříčkový kněz, jeho gymnaziální profesor, zašeptal komusi, kdo se ptal: „Nemohu vám k tomu nic říci, neboť mnohému v Gillesi Gambierovi sám nerozumím, jen shledávám, že má stále tentýž pohled, jako tehdy v lavici, při mých hodinách filosofie; je to člověk z naší západní provincie, ztracený ve vaší příšerné Paříži.“

„Ale kdež, velebný pane,“ řekl jeden katolický spisovatel, „je to ten nejzkaženější Pařížan.“

„To se přeci nevyklučuje.“

Den po pohřbu bylo 12. února. Gilles věděl, co se stane; chtěl na vlastní oči vidět levicové revolucionáře podvedené dvanáctého února po devátém únoru, tak jako po šestém únoru podvedli sedmého ty pravcové.

Byl to starý Doumergue, kdo dopomohl šéfům pravice napálit jejich stoupence; a teď se utvořila lidová fronta, v níž desetitisíce upřímných komunistů, tolik jich ve Francii mohlo být, padne do všech pastí nastrožených socialisty a radikály. Vzdají se svého vznešeného nároku být revoluční a postupně se stanou vlastními stíny, ubohými vojáky ztracenými v taktice frází a předstírané strategii. Se všemi ostatními Francouzi pozvolna zabřednou do ochromujícího konformismu, do stařeckého automatismu...

Gilles chtěl vidět, jak si starý Cachin, Blum a Daladier podají ruce. Tři lotři. Vzpomínal na Péguyovo láteření, jímž pranýřoval Jaurésovu zradu, kterou vydal proletariát napospas židozедnářským piklům už v době Dreyfusovy aféry. Teď tu byla zas Staviského aféra.

(...)

Co s ním bude? Různé listy mu postupně odmítly tři články. Měl dluhy, prodal byt, včetně knihovny, rozloučil se s veškerým majetkem: „Statky tohoto světa se na mě, díky Bohu, nelepí.“

Chtěl pryč, pohroužit se do jiného světa. Tušil, co udělá...

Poznámky DP

Z románu *Gilles* vydaného roku 1939 nakladatelstvím Gallimard (druhé, necenzurované vydání o dva roky později tamt.): konkrétně se jedná o XII., poslední kapitolu třetí části nazvané „L'Apocalypse“ (titulek je náš). Po odrážce jsme její text již krátili, zejména o pasáže odkazující k předchozímu ději. V knize pak ještě následuje důležitý epilog, odehrávající se o tři roky později ve Španělsku za občanské války. Gilles Gambier pohodlnou měšťáckou existenci opustil a pod jménem Paul Walter bojuje ve fašistické „internacionále“. K tomu viz sborník *Národní myšlenky Západ 2007*, str. 32nn. Rakovinou parlamentářské korupce nevyléčitelně ochorená materie Vlasti pro něho zemřela. Tak jako chroptící Pauline. Sám Gilles je v mnoha rysech a zkušenostech věrnou autorovou sebestylizací.

Postava Clérence má vzor v **Gastonu Bergerym** (1892-1974), který byl poslancem a hvězdou radikální mládeže, ale v roce 1933, když dospěl k názoru, že stranu nelze reformovat, odešel a založil Společnou frontu (*Front Commun*) mladé levice. Jako někteří jiní levicoví disidenti a nonkonformisté se během třicátých let postupně ztotožnil s národním socialismem, resp. fašismem. Své politické záměry (založení jedině strany) však nemohl realizovat ani v konzervativním vichistickém režimu, jemuž nakonec sloužil především v diplomatických službách. S Drieuem byli blízkými přáteli od Velké války, po únoru 1934 však jejich vztahy navždy ochladly.

Pauline, lehká holka, Španělka, vyrůstající v Alžíru, kde se s ní Gilles seznámil v těžké krizi po rozchodu s domnělou „životní láskou“. Začali spolu v Paříži žít ... a když mu oznámila, že spolu čekají potomka, oženil se s ní. Při komplikovaném porodu však lékař-porodník dítě obětoval, aby zachránil život rodičky. Posléze jí diagnostikovali rakovinu dělohy. Tragédie umocnila rozdílnost povah i životní zkušenosti a manželé se odcizili. Také tato postava má jakousi reálnou předlohu (Emma Besnardová).

Za postavou Galanta je básník **Louis Aragon**. S Drieuem byli velkými přáteli do poloviny dvacátých let. Pak se nejen ideově-politicky, ale prý především obecně lidsky rozešli. Aragon Drieua sarkasticky vylíčil ve svém *Aureliánovi* (čes. 1958).

Gaston Doumergue byl politikem pravého křídla radikální strany a jako takový podporoval některé vlastenecké ligy. V roce 1934 mu bylo 71 let. Marcel Cachin a Léon Blum byli reformními socialisty. Všichni protřelí parlamentáři. Péguy je svými postoji a názory do schématu pravice-levice nezařaditelný, a tak zatímco jeden z jeho synů je interpretoval v podstatě v národně-socialistickém klíči, zdůrazněním jiných složek se na něho stejně dobře

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

mohli odvolávat gaullisté, pacifisté či katolíci. Jaurésovi vytýkal jeho kompromisy se systémem a cílené odnárodňování dělnictva.